

РЕЦЕНЗІЯ
на дисертацію Швайки Миколи Миколайовича
на тему «Адміністративно-правове забезпечення прав і свобод
людини та громадянина Службою безпеки України», поданої
на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08
«Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Конституційною нормою в Україні є зобов'язання держави створювати належні та необхідні умови для реалізації всієї сукупності передбачених прав і свобод людини та громадянина. Окремо наголошено в Основному Законі, що органи публічної влади першочергово спрямовують наявні державно-владні зусилля та ресурси на виконання означених цілей через здійснення правової охорони та захисту відповідних суб'єктивних прав. Велику роль у цих процесах відіграють юридичні засоби, застосовні компетентними суб'єктами публічної адміністрації, що регламентовані положеннями вітчизняного адміністративного права.

У сучасному суспільстві правоохоронна функція все більше пронизує ключові сфери людського життя, гарантує схоронність та недоторканність матеріальних і нематеріальних надбань будь-якої особи. На державу покладено створення та втілення у практичну площину статичного та динамічного стану охоронюваного суспільного середовища для забезпечення ефективного досягнення публічних і приватних інтересів, підтримання оптимального стану правопорядку та законності тощо.

Загалом же в основу діяльності всіх суб'єктів владних повноважень, зокрема органів і підрозділів СБУ, закладено базова пріоритетність функціонування відповідно до міжнародно-правових стандартів і конституційних приписів щодо гарантування утвердження, реалізації, охорони і захисту суб'єктивних прав особи, їхніх законних інтересів. Через систему своїх усталених компетентних інституцій держава створює у суспільстві безпечний правовий режим сприяння належному стану

соціальної життєдіяльності та розвитку кожного індивіду. Зважаючи на вище наведене, обрану М. М. Швайкою проблематику дисертаційного дослідження варто вважати актуальною та затребуваною як для задоволення наукових потреб, так і для правозастосовної практики.

Обраний напрям дослідження відповідає науково-дослідній тематиці Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка «Концептуально-методологічні засади правового регулювання процесу європейської інтеграції України» (державний реєстраційний номер 200116U006126).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації підтверджений теоретичною та методологічною базою дослідження, критичним аналізом та узагальненням наукових праць, комплексним аналізом законодавства й міжнародної практики в цій сфері.

Передусім позитивним доцільно визнати чітке визначення автором об'єкта і предмета дослідження. Правильне розуміння об'єкта та предмета дослідження дозволило дисертанту зробити свою наукову ідею цілісною, обґрунтованою, донести до наукової громадськості власні ідеї та пропозиції, а також уникнути формалізму та зробити дисертацію вагомим внеском у правничу науку.

Крім того, під час дослідження було використано широкий спектр загально-філософських, загальнонаукових, логічних і спеціально-юридичних методів і прийомів наукового пізнання, застосування яких дозволило всебічно проаналізувати об'єкт дослідження. Усі вони застосовувались у взаємозв'язку та взаємодії, відповідно до поставленої мети й завдань, об'єкта і предмета дослідження.

Питання, які розглядаються в дисертації, розкрито на досить високому методологічному рівні. З аналізу дисертації видно, що під час проведеного дослідження було використано не лише юридичну літературу, а й цінний емпіричний матеріал, що дозволило досягти високого ступеня

обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Очевидно, що автор, працюючи над написанням дисертації, дотримувався процедури систематизації наукової літератури під час її аналізу.

У процесі дослідження дисертант не абстрагувалася в наукову розробку проблеми, а поставила конкретні та чіткі завдання, у зв'язку з чим дисертація отримала цікавий та корисний напрям не лише в науковому руслі, що дозволило одержати практичні результати, сформулювати корисні для практичного застосування висновки.

Аналіз рецензованої дисертації дає змогу стверджувати, що в результаті проведеного дослідження автор досягнув визначеної мети й виконала поставлені завдання. Причому сформульовані висновки та пропозиції є досить аргументованими й оригінальними, відповідають вимогам сьогодення та можуть бути застосовані на практиці.

Структура дисертації добре продумана і відповідає тим завданням, які поставив перед собою автор. Дисертант послідовно виклала матеріал, здебільшого правильно співвідносячи загальні та конкретні питання, сформулювала необхідні наукові дефініції. Загалом же структурно дослідження побудовано логічно, розділи і підрозділи пов'язані між собою. Обрана структура дисертації дозволила авторові продемонструвати гідний рівень знань з теорії адміністративного права, ґрунтовно проаналізувати як положення нормативно-правових актів, що регулюють механізм формування та реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб СБУ, тенденції його розвитку, так і погляди науковців з проблематики дослідження.

Під час розподілу розділів основного тексту на підрозділи автор дотримався правил пропорційності та взаємовиключення. Дисертант послідовно виклав матеріал, здебільшого правильно співвідносячи загальнотеоретичні та практичні питання, сформулювала необхідні наукові висновки та дефініції. Мета і завдання, визначені автором у вступі, відповідають змісту дослідження та загальним висновкам, а всі висновки

та рекомендації, зроблені автором, об'єднані провідною ідеєю вдосконалення юридичних механізмів формування і реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод людини та громадянина у площині національної безпеки України.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна праці полягає в тому, що за характером і змістом розглянутих питань дисертація дійсно є одним із перших у вітчизняній адміністративно-правовій науці комплексним дослідженням, присвяченим питанням визначення адміністративно-правових засад забезпечення прав і свобод людини та громадянина СБУ.

У роботі враховано положення як національного, так і міжнародного законодавства, проаналізовано теоретичний та практичний матеріал, що стосується тематики роботи. Це дало змогу виробити новий підхід до дослідження значної кількості проблем, якими означений процес формування та реалізації державної політики у сфері прав людини та забезпечення державної безпеки України.

Переважає більшість положень, винесених автором на захист, і висновків є новими або містять значну частку новизни. Зокрема, дисертантом обґрунтовано, що адміністративно-правове забезпечення є систематичним і цілеспрямованим державно-владним організаційним та управлінським впливом суб'єктів владних повноважень, регламентованим адміністративним законодавством через застосування комплексного адміністративно-правового інструментарію для створення оптимального соціального середовища, яке забезпечує ефективне й результативне впровадження, реалізацію, охорону, захист, відновлення й розвиток конституційних прав і свобод людини та громадянина.

Слушною варто визначити позицію щодо висвітлення загальної специфіки адміністративно-правового статусу органів і підрозділів СБУ, її системи, функцій. Описано складники адміністративно-правового статусу, до яких належать орієнтаційно-правовий, організаційно-структурний та

функціонально-компетентнісний компоненти. Також систему СБУ представлено з позиції функціонального призначення в сучасних умовах правозастосовної діяльності, у складі якої передбачено такі ланки: центральну керівну, регіональну, спеціалізовану, науково-дослідну й навчальну, профільну.

Дисертантом доведено, що реалізувати механізм адміністративно-правового забезпечення прав і свобод людини та громадянина СБУ потрібно за такими напрямками: публічна сфера; правоохоронна діяльність; професійна діяльність; спеціальна діяльність у сфері державної безпеки; співробітництво з публічними інституціями.

Заслуговують на підтримку представлені автором напрями, форми та суб'єкти взаємодії СБУ з органами публічної влади й громадськістю з питань забезпечення прав і свобод людини та громадянина. Відповідну сферу діяльності подано у двох основних площинах. Окрім того, детально аргументовано, що в сучасних реаліях важливими є два напрями розвитку сфери адміністративно-правового забезпечення прав і свобод людини та громадянина СБУ, з-поміж яких міжнародно-правовий та національно-правовий рівні.

Відсутність порушень академічної доброчесності. У представленій на рецензування дисертації не виявлено ознак академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. У роботі наявні посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей, дотримано положення законодавства про авторське право, надано повну та достовірну інформацію про результати наукової діяльності та використані методи дослідження. Зазначене дає змогу дійти висновку про дотримання М. М. Швайкою вимог академічної доброчесності.

Оцінка змісту та оформлення дисертації. За структурою та технічним оформленням робота відповідає стандартам МОН України, основні її положення достатньо повно відображені в анотації та наукових публікаціях. Дисертація написана зрозумілою і доступною науковою

мовою. Автор досить аргументовано критикує положення чинного законодавства України, дискутує із приводу наукових думок.

Дискусійні положення дисертації та зауваження. Позитивно оцінюючи проведену наукову роботу, необхідно зазначити, що дослідження містить окремі положення, пропозиції та рекомендації, які відображають спірні теоретичні позиції, що спонукає до дискусії з цього приводу, а саме: 1. За результатами розгляду роботи, потрібно також звернути увагу дисертанта на певні неузгодженості, зокрема потребує додаткового обґрунтування позиція щодо повноти сутнісно-змістового тлумачення державної політики України у сфері забезпечення прав і свобод людини та громадянина СБУ. 2. У підрозділі «3.2 Розвиток сфери адміністративно-правового забезпечення прав і свобод людини та громадянина Службою безпеки України» недостатньо повно розкрито шляхи імплементації норм Керівництва з ефективного розслідування та документування катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання (Стамбульський протокол), у редакції 2022 р. Втім, висловлені зауваження та дискусійні положення, в цілому, не впливають на загальну високу позитивну оцінку дисертації. Наявність дискусійних питань, насамперед, характеризує власний підхід до її розгляду дисертантом.

Загальний висновок. Рецензована дисертаційна робота є самостійним завершеним науковим дослідженням, характеризується достатньо високим науково-теоретичним рівнем та містить нові науково обґрунтовані результати, які вирішують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для юридичної науки.

З огляду на викладене, вважаю, що за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, теоретичною та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Швайки Миколи Миколайовича на тему «Адміністративно-правове забезпечення прав і свобод людини та громадянина Службою безпеки України», подану на здобуття ступеня

доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри права та правоохоронної
діяльності Центральноукраїнського
державного університету ім. В. Винниченка

О. А. Сокурєнко

